

Louis-Léon Sosset maakt kennis met Antoine Mortier (1)

Aan de complicité tussen een criticus en een schilder is er niets onecht, niets onfatsoenlijk. Integendeel! Er is heden en in de toekomst, doorheen tijd en ruimte, een complicité tussen de ziel en de geest, die de ene naar de andere kan toegedruwd hebben en omgekeerd. Ze worden, zonder het te hebben gezegd of neergeschreven, verenigd in een gemeenschappelijk project. Het is simpel: de taak van de criticus bestaat eruit om de aandacht te vestigen op de creaties van zijn tijd, met als doel het beoordelen en waarderen ervan. De kunstenaar zal aan de criticus zijn waardering meegeven over nieuwe kunst, aangezien hij verwickeld is in een kunstgeschiedenis die altijd vooruit streeft en onderweg alles vergeet dat al gezegd geweest zou zijn in eerdere kunst.

Een kunstenaar, een criticus : Dit prachtige gemeenschappelijke verhaal heeft gedurende 40 jaar de criticus Louis-Léon Sosset en de kunstenaar Antoine Mortier verenigd. Beiden hadden een sterk karakter, maar vielen elkaar daarom niet aan. Sosset weidde een hele reeks artikelen aan Mortier, zonder hem daarom op te hemelen. Mortier had niet veel middelen om rond te komen. Om zijn familie te onderhouden, combineerde hij zijn kunstenaarscarrière zonder compromissen en zijn zangcarrière zonder valse noten. We hebben Sosset een decennium lang gevolgd. Naarmate hij het einde van zijn leven naderde, behield hij nog steeds zijn prachtig en kritisch oog en vergiste hij zich zelden. Zonder Mortier persoonlijk gekend te hebben, weten we dat Mortier zich niet liet doen, zich durfde rebelleren, zijn weg volgde zonder zich tegen te laten houden. De twee mannen waren dus voorbestemd om elkaar te ontmoeten. Aan een vast ritme bleven ze vooruit gaan, ieder in zijn eigen domein. Rechtdoor. Met zekerheid, met een overtuiging die twijfels overboord gooidde en die het bewustzijn vastankerden in het doel om vooruit te blijven gaan.

Het avontuur : Ze zijn beiden heengegaan, met hun gereedschap in de hand, de pen en de borstel in dienst van de wijsheid. Louis-Léon Sosset (1913-1994) en Antoine Mortier (1908-1999) waren van dezelfde generatie. De dag na de Tweede Wereldoorlog, hadden ze in parallel eenzelfde avontuur. We bezitten een artikel van Sosset, verschenen in «La Nouvelle Gazette de Bruxelles», op 16 januari 1946. In zijn «Tour d'horizon de la vie artistique», klaagt hij over de banaliteit en herhaling van de schilderijen die hij tegenkomt in de verschillende tentoonstellingen tussen de Koningsstraat en het Stefaniaplein. Hij schreef dat hij enkel tentoonstellingen vondt waar hij zich verveelde, tentoonstellingen vol landschappen, naakt, marines, ... Maar het was nog niet verloren. In de schaduw van de Sint-Goedele kathedraal, werd hij prettig verrast. De galerij Apollo, die jonge energieën centraliseerde, stelde het eerste ensemble van schilderijen van Mortier tentoon. Zijn kunst is stevig, serieus, ver weg van gemakzucht en oppervlakkige effecten. Men voelt dat hij een zekere angst en nood heeft om zich in te spannen, om goed te doen. Zijn werken vertonen kleur op een doordachte en krachtige manier, gevuld met een rijke persoonlijkheid. Ze vertonen een zekere orde en eenvoudigheid die aan de basis liggen van duurzame creativiteit.

Een blik en een borstelveeg : Sosset ontdekte het onveranderlijke bij Mortier : zijn appreciatie voor het eerste zicht, de eerste blik. Sosset kocht toen ook zijn eerste schilderij van Mortier (dat in 1944 al eens verkocht werd aan een Amerikaanse soldaat op missie in België). De criticus en kunstenaar werden hierdoor levenslang verbonden. De eerstgenoemde kon de tweede nooit verwijten het slechte pad te volgen (we hebben al zijn artikelen van 1946 tot 1986 verschenen in "Le Journal des Beaux-Arts", in "La Nouvelle Gazette de Bruxelles", in "Plus moins Zéro"). De tweede kon rekenen op de loyaliteit en trouw van de eerste, zonder neerbuigendheid. Ze ontmoetten elkaar ook privé en stuurden elkaar rijkelijk gevulde brieven. In 1979 organiseerde de Galerie Delta in het Astoria een diner ter ere van Mortier. De beste critici van die tijd, Léon-Louis Sosset, Jean Dypréau, Jacques Meuris, eerden de kunstenaar met eerlijke toespraken. De warmte van deze ontmoetingen nam nooit de overhand op de waarheid van de uitspraken. Sosset opende ook zijn bibliotheek voor de dochter van Mortier, Françoise, toen zij haar thesis schreef voor haar opleiding kunstgeschiedenis. Het leven was toen open en vruchtbaar, en liet zich niet tegenhouden door kleinigheden.

Roger Pierre Turine

(1) Uittreksel uit de catalogus "Léon-Louis Sosset: l'oeil d'un critique", uitgegeven ter ere van de tentoonstelling in het Musée Marthe Donas, Iltre, 26 april-8 juni 2014. Vertaald door Laura Wester.